

Aan de voorzitter en de leden van de Vaste Commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid in de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Cc Aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Datum

19 januari 2024

Ons kenmerk

24-009/ZB/HvdV/mdj

Betreft / Onderwerp

Inbreng FNV t.b.v. Commissiedebat Arbeidsmarktbeleid d.d. 25 januari 2024

Doorkiesnummer

088-368 2372

Email contactpersoon

Henk.vanderVelden@fnv.nl

Bijlage(n)

-

Geachte Kamerleden,

Op 25 januari a.s. spreekt de Commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid over het arbeidsmarktbeleid. De FNV dringt er nadrukkelijk op aan dat de wetsvoorstellen die volgen uit het arbeidsmarktpakket door de nieuwe Tweede Kamer worden overgenomen.

Al geruime tijd wordt geconstateerd dat sprake is van grote problemen op de Nederlandse arbeidsmarkt. In 2021 adviseerde de Sociaaleconomische Raad (SER)¹ de toenemende onzekerheid op de arbeidsmarkt aan te pakken en deed daartoe praktische voorstellen. Het advies was een uitwerking van het rapport van de Commissie 'Regulering van Werk' (Commissie Borstlap)² en sloot aan bij het rapport 'Het betere werk' van de Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid (WRR)³. De WRR liet zien dat al langere tijd sprake is van afnemende kwaliteit van de arbeid. Te veel mensen werken met een onzeker arbeidscontract, hebben een laag en onzeker inkomen, vaak genoeg ook zwaar en slecht werk en hebben niet of nauwelijks toegang tot opleidingen. In te veel arbeidsorganisaties hebben werkenden te weinig zeggenschap over hun werk. Het is in Nederland moeilijk om werk en zorgtaken te combineren door gemankeerde kinderopvang en onvoldoende verlofregelingen.

De situatie gaat ten koste van werkenden en ook de maatschappelijke kosten zijn hoog. Er is sprake van concurrentie op arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden over de rug van vaak kwetsbare werknemers. Er is sprake van ondermijning van collectieve regelingen als de sociale verzekeringen, het pensioenstelsel en de cao. Deze ontwikkelingen hebben een belangrijke rol gespeeld bij de toename van

¹ [Uitwerking Advies over sociaal-economisch beleid 2021-2025 | SER](#)

² [Rapport 'In wat voor land willen wij werken?' | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

³ [Het betere werk. De nieuwe maatschappelijke opdracht | Rapport | WRR](#)

sociale ongelijkheid en het achterblijven van de loonontwikkeling bij de winsten⁴. De beschikbaarheid van goedkope en flexibele arbeid is een rem op innovatie en is een belangrijke reden voor de al jaren stagnerende arbeidsproductiviteit. Door de snelle groei van flexcontracten en schijnzelfstandigheid mist de overheid miljarden aan premie- en belastinginkomsten die we goed kunnen gebruiken om sociale zekerheid en publieke voorzieningen in stand te houden en om mensen in belangrijke kraptesectoren te behouden.

Krapte

Er wordt al decennialang gewaarschuwd voor een toekomstige arbeidsmarktkrapte. De FNV liet zich daarbij niet onbetuigd. Vooral als er weer eens ontslagen vielen in sectoren als zorg of onderwijs, wezen we erop dat die mensen in de nabije toekomst hard nodig zouden zijn. En nu is het zover. Arbeidsmarktkrapte is het best te bestrijden door betere arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden. Daarbij hoort een visie waaruit blijkt wat voor economie we willen zijn. Economische activiteiten die alleen kunnen bestaan door lage lonen en onzeker werk in het algemeen en uitbuiting van arbeidsmigranten in het bijzonder, helpen Nederland niet vooruit. Het wordt tijd voor beleid dat eraan bijdraagt dat schaarse arbeid wordt ingezet in sectoren die het meest bijdragen aan brede welvaart. Nog zeer onlangs liet de Staatscommissie demografische ontwikkelingen 2050⁵ weten dat een goede kwaliteit van de arbeid zal bijdragen aan een verstandige demografische ontwikkeling.

De SER, de Commissie Borstlap en de WRR benadrukten, net als vele anderen, dat de problemen op de arbeidsmarkt het gevolg waren van beleid en snel moesten worden aangepakt. Het nu demissionaire kabinet heeft, in samenspraak met sociale partners, de voorstellen van de SER verder uitgewerkt en neergelegd in een voortgangsbrief arbeidsmarkt⁶ die vorig jaar door de Tweede Kamer werd behandeld. Het wetsvoorstel 'Wet toelating terbeschikkingstelling van arbeidskrachten' wordt al door de Kamer behandeld. De wet zal een belangrijke bijdrage leveren aan het terugdringen van misbruik van uitzendarbeid in het algemeen en uitbuiting van arbeidsmigranten in het bijzonder. De wetsvoorstellen over flexibele arbeid, zelfstandige arbeid, het tweede ziektejaar, de crisisregeling personeelsbehoud en de ontwikkeling van een goede arbeidsmarktinfrastructuur (scholing, arbeidsbemiddeling en re-integratie) zullen snel volgen. De FNV moet wel concluderen dat het kabinet het eigen beleid doorkruist met het afschaffen van het STAP-budget en het uitstel van stappen richting een breed toegankelijke kinderopvang.

De SER heeft in het vorige week uitgebrachte advies 'Perspectief op brede welvaart in 2040'⁷ nogmaals het belang aangegeven van de uitvoering van het arbeidsmarktpakket. De FNV dringt er nadrukkelijk op aan het beleid voort te zetten en zo belangrijke stappen te nemen richting meer zekerheid voor werkenden en een economie en samenleving van hoge kwaliteit.

Met vriendelijke groet,

Zakaria Boufangacha
Vicevoorzitter FNV

⁴ [Universitair onderzoek in opdracht FNV: Groeiende ongelijkheid afgeremd doordat vrouwen in lagere inkomensgroepen meer zijn gaan werken - FNV](#)

⁵ [Rapport Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 | Rapport | Staatscommissie demografische ontwikkelingen 2050 \(staatscommissie2050.nl\)](#)

⁶ [Kamerbrief over voortgang uitwerking arbeidsmarktpakket | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

⁷ [SER biedt nieuwe kabinet visie op brede welvaart in 2040 | SER](#)

Bijlage: Arbeidsmarktpakket

Het arbeidsmarktpakket, zoals neergelegd in de voortgangsbrief arbeidsmarkt die op 3 april 2023 naar de Tweede Kamer werd gezonden, wordt voortgezet. De wetsvoorstellen 'Wet toelating terbeschikkingstelling van arbeidskrachten', 'Verbetering zekerheid flexibele arbeidskrachten' en 'Verduidelijking beoordeling arbeidsrelaties en rechtsvermoeden' worden overgenomen. In 2021 heeft de Sociaaleconomische Raad (SER) een zogenaamd middellangetermijnadvies (mlt) uitgebracht. Kern van dat advies is de aanpak van de onzekerheid op de arbeidsmarkt. De arbeidsmarkt van de toekomst biedt mensen werk- en inkomenszekerheid en ruimte voor het combineren van werk met leren, met zorgtaken en met een privéleven. Uitgangspunt is dat structureel werk op basis van een vast contract wordt verricht met een vast aantal uren en zeggenschap over de uren. Flexibele contracten moeten niet meer worden gebruikt om te concurreren op arbeidsvoorwaarden ten koste van werkenden, de samenleving en de economie. In goed overleg met sociale partners zijn de voorstellen uitgewerkt en vastgelegd in een voortgangsbrief arbeidsmarkt. Die brief is in de Kamer besproken en de minister van SZW heeft het groene licht gekregen. We gaan ervan uit dat de nieuwe Tweede Kamer dit proces zal voortzetten.

Achtergrond

In Nederland wordt op grote schaal misbruik gemaakt van onzekere contracten. Te veel mensen werken permanent op een steeds nieuw tijdelijk contract, weten niet hoeveel uren ze de komende week mogen werken, werken al jaren als uitzendkracht bij dezelfde werkgever of werken als schijnzelfstandige. Voor veel mensen betekent dit een laag en vooral onzeker inkomen en vaak genoeg ook zwaar en slecht werk. Het betekent ook concurrentie op arbeidsvoorwaarden en ondermijning van de sociale verzekeringen, het pensioenstelsel en de cao, terwijl de overheid inkomsten mist. Het wetsvoorstel 'Wet toelating terbeschikkingstelling van arbeidskrachten' is in behandeling bij de nieuwe Tweede Kamer. De wet zal een belangrijke bijdrage leveren aan het terugdringen van misbruik van uitzendarbeit in het algemeen en uitbuiting van arbeidsmigranten in het bijzonder. Het wetsvoorstel 'Wet verbetering zekerheid flexibele arbeidskrachten' maakt een eind aan permanente tijdelijkheid door het beperken van het aantal tijdelijke contracten bij dezelfde werkgever en het afschaffen van de onderbrekingstermijn. Het oproepcontract wordt afgeschaft en vervangen door een basiscontract met meer inkomens- en roosterzekerheid. Uitzendkrachten krijgen eerder zekerheid.

Het wetsvoorstel 'Verduidelijking beoordeling arbeidsrelaties en rechtsvermoeden' wil een einde maken aan schijnzelfstandigheid. Het rechtsvermoeden van werknemerschap bij een uurtarief lager dan €32 zal het gemakkelijker maken om een arbeidsovereenkomst te claimen. De wet wil verder het arbeidsrecht verduidelijken. Dat doet de wet op basis van bestaande jurisprudentie. Enerzijds kan niet alleen 'gezag', maar ook 'inbedding in de organisatie' wijzen op werknemerschap. Anderzijds zijn ook contra-indicaties geformuleerd, die juist wijzen op zelfstandig ondernemerschap.

Wat betreft de FNV is het arbeidsrecht nu al duidelijk genoeg en moet het handhavingsmoratorium, dat de politiek aan de Belastingdienst heeft opgelegd, worden opgeheven. Als mensen eigenlijk als werknemer werken, moet de Belastingdienst bij de werkgever sociale premies en loonbelasting gaan afdragen. Helaas heeft na de Wet DBA de opvatting postgevat dat het vaak lastig is onderscheid te maken tussen werknemer en zelfstandige. In de meeste gevallen is dat helemaal niet moeilijk.

Het is om die reden dat het mlt-advies pleit voor het rechtsvermoeden van werknemerschap beneden een bepaald tarief, maar verder het arbeidsrecht ongemoeid wil laten en oproept de handhaving te hervatten. De FNV kan leven met extra indicaties, zo lang die maar evenwichtig zijn. Het is niet de bedoeling dat schijnzelfstandigheid wordt gelegitimeerd. Het is ook niet de bedoeling dat legitieme zelfstandigen plotseling werknemer worden. Het rechtsvermoeden beneden een uurtarief van €32 zal daarbij helpen. We begrijpen ook goed dat 'inbedding in de organisatie' een indicatie voor werknemerschap is. De FNV maakt zich zorgen over de mogelijk te ruime uitleg die op basis van de contra-indicaties aan het begrip zelfstandige kan worden gegeven.

Dat gezegd hebbende, dringen we erop aan dat de hervatting van de handhaving verstandig verloopt. Nu geen navorderingen bij de schijnzelfstandigen. Het moet een geleidelijk proces zijn. Ga beginnen bij de meest duidelijke en schadelijke gevallen van schijnzelfstandigheid. Pak de bemiddelingsbureaus aan die willens en wetens aan schijnzelfstandigheid verdienen.

Sociale zekerheid

De arbeidsmarktbrief bevat verder voorstellen die eerder op het terrein van de sociale zekerheid liggen. Het MKB krijgt eerder duidelijkheid over de re-integratieverplichtingen. Er komt een crisisregeling voor behoud van werkgelegenheid bij calamiteiten. De inzet op een nieuwe arbeidsmarktinfrastructuur wordt onverminderd doorgezet. De brief (en het mlt) bevatten geen voorstellen die de loondoorbetalingsverplichting botweg inkorten. Zowel werknemers als werkgevers hebben daar ook geen belang bij. Verkorting van de loondoorbetaling tot een jaar stond in het regeerakkoord van het kabinet Rutte3, maar is onder druk van vooral werkgevers vervangen door de afspraken rond de 'ontzorgverzekering'. Het heeft weinig zin dat spel nog eens te herhalen.

Ontslagbescherming

De arbeidsmarktbrief bevat geen voorstellen om de ontslagbescherming verder aan te tasten. De ontslagbescherming is in Nederland niet ongewoon sterk. Ontslagbescherming kent meerdere aspecten. Nederland kent gelukkig nog de preventieve toets. Daar staat tegenover dat de wettelijke ontslagvergoeding na de Wet arbeidsmarkt in balans inmiddels laag is geworden. Van de wettelijke ontslagvergoeding gaat geen preventieve werking uit. De praktijk is dat nu veel gebruik wordt gemaakt van de vaststellingsovereenkomst. De preventieve toets wordt zo ontlopen en er kan vrijwillig een hogere ontslagvergoeding worden vastgesteld. Per saldo is ontslag in Nederland niet ongewoon moeilijk en niet ongewoon duur.

Arbeidsmarktcrapte

Er wordt al decennialang gewaarschuwd voor een toekomstige arbeidsmarktcrapte. De FNV liet zich daarbij niet onbetuigd. Vooral als er weer eens ontslagen vielen in sectoren als zorg of onderwijs, wezen we er graag op dat die mensen in de nabije toekomst hard nodig zouden zijn. En nu is het zover. Arbeidsmarktcrapte is het best te bestrijden door betere arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden. Daarbij hoort een visie waaruit blijkt wat voor economie we willen zijn. De FNV heeft geen behoefte aan economische activiteiten die alleen kunnen bestaan door lage lonen en onzeker werk in het algemeen en uitbuiting van arbeidsmigranten in het bijzonder. De FNV heeft ook geen behoefte aan een quotum voor arbeidsmigranten. Mensen die naar ons land komen, dienen fatsoenlijk te worden behandeld. De Commissie Roemer⁸ heeft inmiddels alweer ruim drie jaar geleden aanbevelingen gedaan die breed worden onderschreven.

⁸ [Geen tweederangsburgers. Aanbevelingen om misstanden bij arbeidsmigranten in Nederland tegen te gaan | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

In de praktijk merken de arbeidsmigranten daar tot nu toe weinig van. De aanbevelingen moeten versneld worden uitgevoerd.

- Als gezegd, maak haast met het wetsvoorstel 'Wet toelating terbeschikkingstelling van arbeidskrachten'. Het wetsvoorstel kiest voor een normkader voor het toekennen en ook weer intrekken van een certificaat, dat gelijke behandeling tussen uitzendkrachten en de andere werknemers in de onderneming verplichtstelt. Net zoals dat in de uitzendrichtlijn is geregeld. Dat normkader moet door de overheid worden geformuleerd en kracht van wet hebben. Alleen dan is het gezaghebbend.
- Maak zo veel mogelijk een einde aan vergaande afhankelijkheid van arbeidsmigranten van de werkgever of het uitzendbureau. Het is noodzakelijk een effectief verbod in te stellen om arbeidsovereenkomst en huurovereenkomst door middel van dwangcontracten te koppelen. Verbied alle inhoudingen d.m.v. volmachten op het (minimum)loon voor huur, zorg of andere kosten (art. 13 WML). Zorg dat arbeidsmigranten geen schuld kunnen opbouwen bij hun werkgever of uitzendbureau. Verbied verhuur van bedden en schrijf de minimumomvang van een eigen afsluitbare woonruimte voor. Regel dezelfde huurbescherming als voor iedereen in Nederland en regel dat via een doelgroepencontract en vergunningsplicht verhuurder. Introduceer stevige sancties bij niet-naleving van alle wet- en regelgeving die voortvloeit uit Roemer.
- Pak misbruik van de A1 en ET-regelingen aan. Het is mogelijk A1-verklaringen te onderzoeken en bij misbruik buiten beschouwing te laten. De werkgever wordt dan aangeslagen volgens Nederlandse wetgeving en de werknemers krijgt dan overeenkomstige rechten.
- Met de Nationaal Rapporteur mensenhandel wil FNV dat het Openbaar Ministerie, de politie en de Inspectie SZW zich meer inzetten en samenwerken om zaken voor de rechter te brengen. Door de leemte tussen het bestuurs- en strafrecht vindt arbeidsuitbuiting plaats door de (grote) mazen in de wet op te zoeken. Die lacune moet worden opgevuld door een apart strafrechtartikel arbeidsuitbuiting.

Meer uren werken kan eveneens slechts een beperkte bijdrage leveren aan vermindering van de krapte. We werken al veel uren. Weliswaar wordt in Nederland relatief veel in deeltijd gewerkt, maar ook de arbeidsparticipatie is hoog. In Nederland werken mensen in deeltijd die elders helemaal niet werken. Verder beginnen we hier vroeg in het leven met werken en werken we dankzij verhoging van de pensioenleeftijd lang door. Nederland is kampioen werkende scholieren en studenten; ruim 70 procent van alle scholieren en studenten in de leeftijd van 15-25 jaar werkt. Dat zal in de regel in deeltijd zijn, mogen we hopen.

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220829-1>

Naar een eenvoudig verlofstelsel

Onlangs adviseerde de SER om het verlofstelsel te vereenvoudigen en te verbeteren. Ook dit advies kwam voort uit het MLT-advies uit 2021. Het verlofstelsel wordt zowel door werkgevers als werknemers complex bevonden. Bijvoorbeeld omdat voor verschillende verlofregelingen de uitvoering (aanvraagtermijnen, betaling etc.) anders zijn. De SER adviseert in het advies 'Balans in Maatschappelijk Verlof'⁹ om te komen tot een regeling Maatschappelijk Verlof. Hierbinnen vallen drie pijlers van verlof: verlof voor kinderen, voor naasten en persoonlijk verlof.

- De uitvoering van de verlofregelingen rond de geboorte van een kind worden zo veel mogelijk gelijkgetrokken en verbeterd. Zo is één van de knelpunten bij het huidige aanvullend geboorteverlof en ouderschapsverlof dat dit voor 70% wordt doorbetaald, waardoor lagere inkomens veel minder gebruik maken van dit verlof.

⁹ [SER: "Nieuw kabinet, creëer een nieuw en vereenvoudigd verlofkader." | SER](#)

- De SER adviseert om te komen tot een minimum dagloon (vergelijkbaar met het maximum dagloon) zodat werknemers verzekerd zijn van een minimale uitkering tijdens opname verlof.
- Onder de pijler 'verlof voor naasten' valt het huidige kort- en langdurende zorgverlof. De SER adviseert deze regelingen samen te voegen tot één regeling Mantelzorgverlof. Door de combinatie van werk en mantelzorgtaken raken sommige mantelzorgers overbelast. De SER vindt dat dit beter geregeld moet worden. Binnenkort start de SER met een apart traject over mantelzorg.
 - Onder de pijler 'persoonlijk verlof' valt het huidige calamiteitenverlof. De SER adviseert om onder deze pijler ook een basisfaciliteit voor verlof bij rouw in te voeren. Vergelijkbaar met het huidige zorgverlof kan daar per cao van af worden geweken. Hierdoor blijft maatwerk mogelijk. De FNV¹⁰ vindt het belangrijk dat rouw een plaats krijgt in het verlofstelsel, omdat het verlies van een naaste veel impact heeft op het leven en werk van mensen.

¹⁰ ['Noodzakelijk dat verlofstelsel wordt verbeterd' - FNV](#)